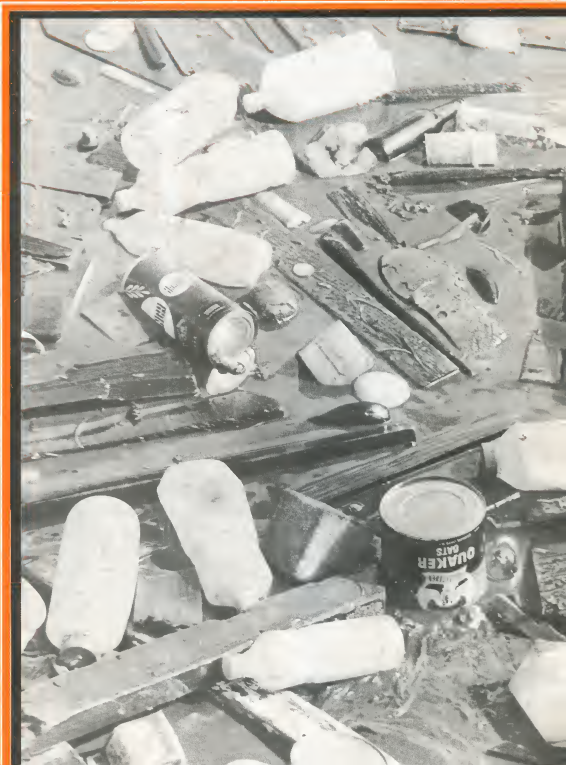
AÑA 10
9
NOVEMBER 1979

skol & komunidat

SINDIKATO DI MAESTRONAN DI ARUBA SIMAR

Voorplaat:
Sushi Aruba, Un analisis di e raport trahá dor di dr. Karpeck, pag. 8

redaktie

j. j. coutinho, r. r. kelly,
a. vrolijk, m. winklaar en m. guda

redaktie-adres:
kantoor simar, sabana blanco 36

bank:
a.b.n., banknr. v. 62583
t.n.v. "vorm"

layout en fotografie:
r. de graaff

drukker:
v.a.d.

abonnementen:
ned. antillen NAf. 12,50 per jaar
nederland NAF. 16,— per jaar
overige landen NAf. 17,— per jaar

simar

SINDIKATO DI MAESTRONAN DI ARUBA
sabana blanco 36
p.o.b. 582, oranjestad,
tel. 4219

BESTUUR

MADONNA STEPHENS, voorzitter
CARLA KELKBOOM, sekretaris
HENK WEUSTINK, penningmeester
VERONICA PAUL, 2e sekretaris
MERCEDES VAN DER HANS-ORMAN, 2e penningmeester

sekretaresse kantoor:
mevr. f. alexander

vergaderplaats:
sabana blanco 36
tel. 4219; simar-leden die hier willen vergaderen kunnen de sleutel op het kantoor afhalen

banken:
banco barclays antiliano v-224-1
algemene bank nederland v-62503

nieuwe leden:
kunnen iedere dag opgegeven worden op het kantoor, zuidstraat 11

AÑA 10 - NO. 9
NOVEMBER 1979

skol % komunidat

sindikato di maestronan di aruba

Independensia

BETICO CROES: "IK verzet de bakens, nu 't getij verloopt"

E votadornan di MEP lo mester a sinti su mes hopi frustra den e dianan aki. Klaro ku e notisia ku tabata pa lesa den e korantnan lokal. For di Hulanda(!!) a bin e triste notisia ku independensia lo no bin mas pa 18 di mart 1981.
Den un entrevista ku Elseviers Weekblad, Betico Croes, lider di MEP ku ta luchando asina tanto pa independensia di Aruba, a deklara ku e independensia lo wordu aplasa pa 12 aña despues di 1981 o independensia ta te aki mas o menos 14 aña!
"IK verzet de bakens nu 't getij verloopt". Esaki lo ta algo masha personal. "IK" esaki kier men ta sr. Croes ta bisa ki ora nos ta bira independiente! Tanto biaha ku e pueblo a vota, e pueblo a lucha i awor sr. Croes "himself" and he alone" ta bai disidi ku e ta kambia e fecha 18 mart 1981, di independensia? Ta kon e pueblo ku a bai vota dia 25 di

ayo te despues

april i 6 di yuli e aña aki lo sinti su mes?
Pakiko MEP a uza e lema Aruba independensia na 1981 anto?
Kiko ta e desishon final?
Na aña 1976 sr. Betico Croes a bisa (Skol i Kom. no. 3 maart 1976) ku e no sa kiko ta e konsekuensianan di un independensia unilateral pa Aruba.
Pakiko tur e tempo a tene e pueblo na liña, a gaña e pueblo ku Aruba lo bira independiente na 1981?
Ki sorto di independensia ku ta, lo tin su aspekto desfaborable pa Aruba. Ku nos no ta selfsupporting, ta di kon ta te awo ta trese e punto aki ku no por bira independiente na 1981?

MI PUEBLO, MI PUEBLO!

Sr. Croes a deklará tambe ku e ta sigur ku e pueblo di Aruba lo reakshona positivo i lo ta "willing" pa bai un paso atras. Pero ta kuanto biaha a sali for di boka di sr. Croes mes ku "Aruba lo no bai ningun paso atras den su lucha pa independensia" i al kontrario "nos ta adelantando ku pasonan gigantesko pa e dia tan anhela" aki, esta dia di independensia.
Dia PPA a drenta gobierno sentral lagando MEP un banda henter pueblo di Aruba a sinti su mes malo pasobra PPA lo no a bai traha riba deseo di mayoria.
Hasta tabatin hende a kuminsa murmura ku nan lo no bai vota mas pasobra asina lo no bin independensia (pa kual nan a vota).
Awor ku sr. Betico Croes i su partido ta den gobierno insular i gobierno sentral e ta kambia e fecha te aki 14 (!!!!) aña i e ta kere ku "e animo pa independensia lo no mengua". Sr.

Croes/Fingal den pretá cu prensa.

Croes ta sigi deklara "si esei ta kosta nos voto nos lo tin di aksepte". (????)
Aki atrobe ta sali e dos karanan di sr. Croes ku nos a pone riba e portada di Skol i Komunidat no. 3 aña 1976: un kara emoshonal i un kara rashonal.
Ora ku e ta papia ku e publiko di Aruba e ta emoshonal. Tur e lemanan ku MEP a uza for di eksistensia di e partido i tur e diskursonan di e eksponentenan di MEP na reunionnan publiko, na radio, na t.v. tabata pa traha riba emoshon di e pueblo pa e sigi vota pa MEP. Ta kon lo mester purba gana e pueblo pa bolbe bai vota ya ku e pueblo ta kansá di vota pa independensia.
Nos por konklui ku MEP ta lansa hopi grito emoshonal i despues ta bin ripara ku e no por kumpli ku lo prometido. O por ta ku Sr. Betico Croes a "laga" ekspertonan Hulandes bisé ku Aruba lo no por bira independiente na 1981? I si pa Sr. Croes independensia ta bin na promé lugar pakiko e no a protesta serka e ekspertonan?
Tambe ta masha remarkable, pa nos komprendibel, di kon na Hulanda sí Sr. Betico Croes ta papia rashonal i aki na Aruba ta gaña e pueblo kiko ku ta.

Ortografía papiamento: koi hunga di politikonan

Lo inkreible a pasa. Nos no a spera un kambio di mentalidat di banda di e integrantenan di e partido MEP, pero di parti di MAN, nos tin ku bisa, nos a spera mas. Prinsipalmente mas sentido komun. Ta inkreibel, i nos ta kere ku ta na Antias so e kos aki por pasa, ku un lenga ku ta kubri un area (geográfikamente) asina chikito, ku ta ser papiá dor di apenas 250.000 alma, ta bai dividí e sistema di skirbié den dos.
Ta simplemente stupido ku personanan ku tin ku gia nos pueblonan no solamente den e temponan difisil aki, sino tambe pa nos independensia, ta tuma sorto di desishonnan asina. Kon por ta posibel ku Papiamento ta bai haya dos diferente ortografía? Masha bunita, lo kier wordu kontestá aki ku no a disidí ainda ki sorto di ortografía Korsou i Boneiro lo bai haya. Pero mirando e tendensia i deseonan na Korsou (Boneiro lo sigi Korsou di mes, manera kustumber) ta bisto ku un ortografía basá riba prinsipionan fonológiko lo wordu aprobá pa e parlamento kurasoleño. Aruba tin su ortografía kaba, esun di Mansur.
Ku nos ta simpatisá i ta preferá e sistema fonológiko riba esun, manera nan sa yamé awor "tradishonal", ta bisto: semper nos a uza e sistema aki den nos revista. I nos no a basa nos predilekshon riba sentimentonan polítiko, sino riba faktornan sientífikamente probá.
Pero esaki no ta kita afó ku e problema di ortografía mester a wordu reglá sentralmente; sea skohiendo e sistema fonológiko o sea e sistema etimológiko of tradishonal kon ku nan kier yamé. Of nan por a trata di yega na un kompromis. Ta imperativo ku un solushon mester a wordu buská sentralmente, pasobra e ta wordu papiá riba e tres islanan aki só den henter mundo. Ta mes ridíkulo ku komo ku Venezuela ta rabia ku Spaña por ehempel, e ta bai skirbi spaño na su propio forma, estilo horopo.
Ta muestra di falta di madures polítiko, ku polítikonan ta preferá di kibra nos lenga for di otro en bes di laga un di nan kaprichonan polítiko kai.
Tur lógika di mundo ta bisa ku e mesun lenga mester wordu skirbí na e mesun manera. Pero Antias no konosé e palabra aki, kapricho polítiko a tuma su lugar over.

OPEN BRIEF

JOOP JUTTEN

AAN ARUBA PRESS CLUB

In Skol i Kom. van sept. '79 las ik dat de Aruba Press Club nog steeds niet voldoende bewijzen heeft om te kunnen konkluderen dat het van Aruba wegsturen van ondergetekende in feite een onderdrukking van de vrijheid van drukpers was. Graag wilde ik voor de dames en heren van deze club de argumenten nog eens op een rijtje zetten.

1. Zolang ik Op Aruba ben geweest — ruim negen jaar — heb ik als klacht over kontrakt-leerkrachten gehoord dat zij maar zo kort bleven, "het eerste jaar moeten ze zich aanpassen, het tweede jaar kunnen ze dan wat doen en het derde jaar zijn ze al weer aan het inpakken". Als men een leerkracht-kontraktant, die wel langer wil blijven — zoals ik was — dan toch wegstuurt, dan is dat op zijn minst een beetje tegenstrijdig.

2. "Antillianisering" was de officiele reden waarom mijn kontrakt niet meer verlengd werd. Goed, de Europese Nederlander moet plaats maken voor de Arubaanse leerkracht, dat is het beleid, akkoord. Wat gebeurt er nu wanneer er verscheidene Europese Nederlanders aan die school verbonden zijn? Je zou dan kunnen verwachten dat degene die het laatst is aangekomen, het eerst in aanmerking komt om plaats te maken voor de Arubaan; of dat de gehuwde vrouw zonder kinderen, die samen met haar man een dubbel inkomen geniet, eerder moet verdwijnen dan een leerkracht die kostwinner voor zijn gezin is. Wat gebeurde er echter in werkelijkheid: alle Nederlanders mochten rustig blijven, pas aangekomen, hehuwde vrouw met dubbel inkomen, dat deed er allemaal niets toe, wie moest verdwijnen: de Europese Nederlander die, na de direkteur, het langst aan de school verbonden was en die *toevallig* ook nog hoofdredakteur van Skol i Komunidat was en als zodanig kritiek had gehad op de gedeputeerde van onderwijs en nog een aantal andere zaken. Dat "Antillianisering" hier alleen maar een smoesje was, lijkt mij overduidelijk. Bovenstaande argumentatie heb ik nooit eerder gebruikt, omdat ik geen moment de indruk wilde wekken een kollega uit zijn of haar baantje te willen drukken.

3. Toen John v.d. Kuyp gearresteerd was en in verzekerde bewaring werd gehouden, verdacht van vervalsing van volmachten bij het referendum, werd hij na zijn vrijlating door de MEP "beloond" met het gedeputeerdeschap van onderwijs. Als enige protesteerde Skol i Kom. tegen deze benoeming. Wij vonden dat Aruba, vooral in deze belangrijke fase van zijn ontwikkeling, in leidinggevende posities behoefte had aan mensen met wie het volk zich kon identificeren, aan wie het een voorbeeld kon nemen. Iemand die veroordeeld is wegens valsheid in geschrifte, kan geen toppositie in het onderwijs innemen, was onze mening. De redaktie, in casu mijn persoon, werd bij Van der Kuyp ter verantwoording geroepen, doch ondanks een urendurende bespreking werden de standpunten niet gewijzigd.

Maanden later kwam een kennis van Van der Kuyp mij vertellen dat Van der Kuyp nog steeds erg kwaad was over onze kritiek op hem, dat ik bij hem op de zwarte lijst stond en dat mijn kontrakt niet meer verlengd zou worden. Weer enige maanden later kwam de officiele brief waarin stond dat het kontrakt inderdaad niet meer verlengd werd.

4. Ik zocht mogelijkheden om toch nog te blijven, o.a. bij andere schoolbesturen en kwam in komtakt met de direkteur van het Mariacollege. Hij zei dat hij me niet op één maar zelfs op twee plaatsen kon gebruiken. Wat hem betrof was de zaak rond. In een gesprek met het voltallig bestuur van de SKOA leek ook alles positief. Korte tijd later bleek het toch niet mogelijk, waren er anderen benoemd.

v/d Kuyp: Joop op de zwarte lijst?

5. Dankzij welwillende medewerking van de SKOA, die ik bij deze nogmaals bedank, kon ik nog een plaatsje vinden bij het basisonderwijs. Wel betekende dit een gevoelige teruggang in salaris, maar goed we konden weer een jaartje blijven. De benoeming bij de SKOA liep tot 1 aug. '79. Een tijdelijke benoeming zoals zovele leerkrachten op Aruba die hebben, o.a. de hele groep gehuwde dames. Ik zou dan 9 jaar en 3 maanden op Aruba zijn. Bij het volmaken van de 10 jaar zou ik, zoals dat heet, van rechtswege toegelaten zijn, Antillenrechten verkregen hebben en niet meer uitgezet kunnen worden. Maar bij het eind van schooljaar 78/79 kreeg ik te horen dat mijn kontrakt bij SKOA niet meer verlengd kon worden. Dit ondanks het feit dat het hoofd der school waar ik toen werkzaam was een brief naar de SKOA stuurde, met afschrift naar het B.C., waarin zij verzocht of ik aan haar school kon blijven en ondanks dat een brief met hetzelfde verzoek, ondertekend door het voltallige personeel van bedoelde school, aan de hierboven genoemde instanties werd gestuurd. De direkteur van de SKOA zei me letterlijk: "Je weet dat het B.C. niet gelukkig is met Skol i Komunidat en wij moeten het geld ook weer bij hun vandaan krijgen".

6. Nu lees ik in Skol i Kom. van sept. '79 dat het B.C. opnieuw een leerkracht uit Nederland heeft laten komen, voor het basisonderwijs nog wel. Een leerkracht met vele jaren ervaring op Aruba moet gaan en een verse makamba wordt opgehaald, a raison van vele duizenden guldens. Dat is Antillianisering?

Hierboven zijn een aantal feiten vermeld die door de eerste de beste leerling-journalist op Aruba eenvoudig na te checken zijn. Dat de Aruba Press Club zijn ogen voor deze feiten wenst te sluiten, kenmerkt hen als een wat laf clubje. Jammer dat er nog zo weinig leidinggevende personen en instanties op Aruba zijn die karakter durven tonen. Gelukkig dat Skol i Komunidat er nog is.

E KLUB DI PRENSA

E nomber aki ta kuadra kompletamente ku e trabou ku e klup aki ta hasiendo i e nifikashon ku mester duna na e organisashon aki.
Nan no ta nada mas ku un klup, manera un klup di domino asina; un grupo di amigo ku ta bin hunto pa pasa un rato agradabel sea organisando kongresonan annex barbakiu i hopi drinks, sea organisando elekshonnan di miss press etc.
Mucho mas leu ku esaki nan no ta yega. Riba nan kongresonan antiano resolushonnan masha generalístiko ta wordu tumá i ta wordu mandá pa tur hende ku un tiki posishon, pero ei kos a kaba tambe. Follow-up no ta eksistí i nan no ta trata di haya esaki tampoko. No ta di spera tampoko, mirando e base amateurístiko ku prensa antiano i prinsipalmente esun di Aruba ta drei riba dje.
E simposio (relato den e numero aki) den e segundo siman di sept. na Korsou a demostrá esaki klaramente. Wowo pa e problemátiko kompleho di nos komunidat nan no tin i nan no kier siña tampoko komo ku esaki lo nifiká traha mas duro. Riba e simposio aki nan tabata tira tur sorto di salto mortal pa trata na defendé nan sistema di traha. Pero laga nos no purba gaña otro, Press-club no ta nada mas ku un klup, i por lo pronto e lo keda esei tambe.
Solamente ora un miembro di nan "clubje" wordu toká nan ta reakshoná. Dia a surgi problema ku Voz di Aruba i Radio Carina FM tokante e tapenan di Bob ku nan a pasa den nan notisieronan, klup di prensa a kore yama reunion urgente. I aki e minister no a hasi nada ainda. Ela laga buska e tapenan pa e investigá di unda e grabashonnan a sali, asina ela laga sá antó. Kiko su intenshon ta ku e investigashon aki tur hende por rei.
Pero e kaso aki ta tipifiká e mentalidat di e grupo di "periodistanan" aki. Ta momento ku algo pasa ku un di *nán*, e momento ei só libertat di prensa ta na peliger. Dia ku un miembro sumamente aktivo di nos redakshon a wordu *deportá* for di Aruba pa motibo di artikulonan ku a sali den nos revista, e klup di prensa a bisa nos ku pa nan por hasi algo nos mester bin ku pruebanan di esaki.
Den e numero aki mes kasualmente e persona en kuestión ta relatá esaki un bes mas ampliamente; mas kla e no por ta!
Di un banda ta bon, di un banda nos ta kontento ku e grupito aki ta sintiendo e sabor di represhon pa asina nan siña un poko i ripará ku ta solamente ora bo ta krítiko bo ta hayabo den problema ku esnan na poder (i esakinan no ta e gobernantenan só). Talves prensa por siña algo di e les aki, talves nan por siña algo di Skol i Komunidat i demostrá mas agresividat den nan trabou i no sinta na kantor warda notisia drenta i prinsipalmente profundisá loke nan ta skirbi. E ora ei nan por spera mas di sorto di "medidanan" manera esun aki. Of ta net e problemanan aki nan kier trata di evitá?

Eric Rincones

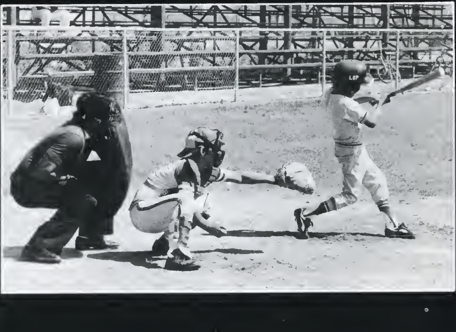
teacher of the month

Eric ta traha na Pius X skol na Dakota. Mayoria di su tempo liber e ta dedika na e hubentut, espesialmente esun di Dakota. Eric gusta praktika deporte i musika. Nuebe aña pasa el a kuminsa train un team di little league i te ku awe e ta hasiendo esaki.
E team ta Cauchos General i mayoria di e muchanan ta di e bario Dakota. Ta bon pa menshona ku e team aki a bira kampeon e aña aki trobe.
Otro ramo di deporte ta basket-ball. E mes a praktika e deporte aki i e no a lubida e muchanan. El a train esakinan debidamente.

Fuera di basket-ball, Eric ta train e team di futbol i softbol ora tin weganan di skol. E aña aki su skol a sali kampeon di futbol i nan a representa Aruba den e torneo interskolar na Korsou.
E mes ta train softbol pa "kondishon".
Den musika Eric tabata sa di konkista e kurason di e muchanan.
E ta toka i kanta ku su kor na okashon di Santa Komunion, Pasko i otro okashonnan. Tempo ku el a traha den eerste el a kompone diferente kantika pa su klas. Nos ta spera ku pronto e lo publika esakinan ya ku nan ta original.
Pabien, sigi asina!

Programa di e simposio aki, ku a worde organisá pa Fundashon Komunikashon Gráfiko na Korsou, tabata lo siguiente:
Kuminsando ku un introdukshon general di Leslie Roosberg, sigi pa un charla di Ewald Ong A Kwie titula: Medionan di komunikashon, mirá dor di un sindikalista, e simposio a kontinua e di dos dia ku charlanan di Klaas Jan Hindriks, Ron Gomes-Casseres i Ralph van Breet. Ela kaba ku un forum polítiko ku a tuma lugar di e charla ku Betico Croes lo a duna. Dos miembro di redakshon a partisipa na e simposio aki.

SIMPOSIO:
medionan di komunikashon masal i desaroyo di antias

E charlanan

E introdukshon general di Leslie Roosberg, titulá: Medionan di komunikashon: un tereno di metementu di Gobierno?
Tabata pa su karakter kontroversial un tema hopi prometedor. Lastimamente e hendenan di prensa no a profundisá e tema aki.
Roosberg a pone ku nos medionan di komunikashon ta reflehá nos komunidat. Nan ta worde dominá pa un liberalismo ku implisitamente i eksplisitamente ta apoya e impresanan partikular. Esaki ta ensera ku awendia prinsipalmente e medionan di komunikashon ta un kanal importante pa stimulá un komportashon konsumptivo á la middle-class oksidental, via nan tantísimo propaganda.
Ta pesei ta nesesario, si e maneho di gobierno ta wordu giá pa e idea pa trata na adapta e komportashon di e konsumidor na e posibilidatnan ekonomiko eksistente (en bes di na e interesnan partikular), pa yega na un restrukturashon di e organisashon di e medionan.
E pilar mas importante den esaki mester ta un sorto di organo di konsulta kaminda representantenan di gobierno, medionan i institutonan sosial-kultural ta sintá i kendenan lo mester duna liñanan di kondukta pa loke ta trata e kontenido di e programanan i e kalidat i kantidat di e propagandanan.
Aki e mes a pone algun nota:
— Te na unda gobierno ta responsabel pa loke e medionan ta hasi of laga di hasi?
— E gobierno tin e derecho di ko-disidi tambe riba e kontenido kultural i edukativo di e medionan?
— E medionan por kumpli ku nan tarea di formashon sin gia profeshonal?

Mirando e karakter liberal di nos medionan esakinan sigur sigur tabata "hot topics"; sinembargo lastimamente e symposio no a yega mas leu ku un rechaso sin mas di e proposishon aki, garando na man i pia na e "libertat di prensa" kustumbra i pa fasilita e asunto aki un tiki mas nan a pone parse ku e libertat di empresa i e libertat individual. Tur esaki a wordu hasí sin ningun klase di argumentashon.
E oradornan Antiano riba e simposio tabata representa 4 sektor: sindikatonan, komersio, enseñansa i e sektor polítiko.
For di e ramo sindikal a hiba palabra e konosido sindikalista Ewald Ong A Kwie i ela papia riba e papel di e medionan di komunikashon, mirá pa un lider sindikal. Sigun e, e medionan seguramente ta hunga un papel, pero esaki por ta hopi mas importante i hopi mas positivo ku e ta al momento.
Pero pa esaki un miho komprenshon serka e medionan pa ku nan papel ta indispensabel; ademas un miho komprenshon entre e medionan i lidernan ta algo imperativo. Te ku awor e medionan, i prinsipalmente radio i televishon a pone komo meta pa mantene e relashonnan entre e podernan manera nan ta. Motibonan importante di esaki ta e karakter komersial di e medionan; e echo ku hopi di e medionan ta den man di kapitalistanan i e echo ku gobierno na ningun manera por influensiá e maneho di e medionan.

E echo ku kolaboradornan ta insufisientemente formá i informá ta hasi difisil pa por yega na un selekshon kritiko di notisia; un evaluashon di loke ta wordu presentá den forma di notisia no ta eksisti. Un ehempel klave den esaki ta e posishon ku nan ta tuma pa ku e propagandanan.
Esakinan hopi biaha ta propagá, na un manera sumamente penetrante, un patrono konsumptivo, ku no ta alkansabel pa e mayoria di e pueblo, lokual ta krea frustrashon i gastamento di mas ku nan tin. Pero e gobierno di ningun manera por tuma medidanan den e kaso aki.
Lo ta hopi konsehabel pa redaktá liñanan di kondukta pa propaganda.
Un otro punto di kritika di Ong A Kwie tabata e echo ku e medionan ta hasi mucho poko na formashon i edukashon di nos pueblo (e.o. den lus di independensia, situashon ekonómiko ets.).
Kabando su charla, ela bisa ku si lidernan di komunidat ta hasi nan huiswerk, i prepara nan kontaktonan ku prensa bon, lo no tin ningun problema den esei.
Komersio tabata reprentá pa Ron Gomes-Casseres; su introdukshon: Bista riba e medionan for di e sektor komersial tabata kla i konkreto. Den 6 punto ela elabora ariba eksigensianan pa ku prensa: e mester ta liber, ophetivo i sinsero, su tarea ta investiga, raporta i trese e opinion públiko pa dilanti. Pa logra esaki su kolaboradornan mester tin e edukashon nesesario, lokual aki ta hasi falta.

Elaborando riba e puntonan aki, ela bisa:
1. Prensa mester ta berdaderamente ophetivo i eliminá su propio opinion for di lokual e ta raportá. Ningun jurnalista mag ta mará na un partido polítiko.
2. Libertat di empresa i libertat di e medionan ta mará na otro. Konkurensia ta e base di ambos. Propaganda, basá ariba konkurensia, no ta un forma di subsidio na e medionan; e ta un akuerdo komersial ku ta na fabor di ambos. No tin represaya ora ta kita propaganda.
3. Mester sigi ku formashon di jurnalistanan pa yega na un selekshon i presentashon ku ta mas ophetivo.
4. Poder di prensa ta hopi grandi; mester garantisá ophetividat na tur manera.
5. Prensa tin e tarea di informa pueblo riba desaroyonan ront di e situashon ekonomiko, i splika e maneho di gobierno. Prensa no

mag krea tendensianan negativo pa ku esaki. Komo ehempel, Gomes-Casseres ta pone ku, komo ku (segun e) desaroyo di Antias ta depende di invershonnan di kapital stranhero, prensa no mag krea un klima desfaborabel pa esei. Kier men: no publika nada ku por spanta invershonistanan.

6. Libertat di prensa no por wordu mirá los di libertat di religion, ekspreshon, reunion, enseñansa i empresa.

Charla di sr. Ralph van Breet tabata titula: E medio di komunikashon sosial i nos enseñansa. E tabatin dos punto di salida:

1. Saliendo for di nos aktual sistema di enseñansa, nos por puntra nos mes, kon nos lo por hasí uzo di e medionan di komunikashon moderno pa halsa e nivel di nos enseñansa.

2. Saliendo for di e medionan di komunikashon sosial, nos por puntra nos mes, ki influensia e medionan aki tin ariba nos enseñansa, of mas amplio mirá, ariba e edukashon di nos pueblo.

E relashon ku mester tin entre medionan di komunikashon sosial i nos enseñansa loke ta konserní:

1. E uzo den e dunamento di les na skol.
2. E uzo dor di e instansianan ariba e tereno di enseñansa pa informá nos pueblo tokante di nos enseñansa.
3. E uzo dor di e periodistanan profeshonal pa informá nos pueblo tokante di nos enseñansa.
4. E influensia formatibo indirekto.

Medionan di komunikashon moderno por wordu uza pa halsa e nivel di nos enseñansa na e sigiente manera:

1. Demostratibo komplementario.
2. Pa trese lesnan na un nivel hopi halto na tur e skolnan.
3. Komo un medio di kapasitashon profeshonal di e maestronan.
4. Pa amplia e alkanse di e sistema di enseñansa.
5. Pa kombatí analfabetismo.
6. Pa e edukashon di adulto i desaroyo di komunidat.

Ki influensia e medionan di komunikashon sosial tin ariba nos enseñansa, of mas amplio mirá, ariba e edukashon di nos pueblo?

1. E influensia ta indirekto:
a. E implante di e tendensia di Travoltismo.
b. E tendensia di trose e realidat di un manera sistemátiko.
c. E efektonan di violensia na televishon ariba e muchanan.
d. E efektonan di sinta wak televishon komo kustumber di tur dia.
2. E influensia ta direkto:
a. Enseñansa no ta wordu considerá komo un 'issue'.
b. E ideanan di kiko tin un balor notisioso.
c. E aktitut pasivo di e periodistanan.

Un yamamento pa un aktitud mas aktivo di prensa pa nos enseñansa.

Klaas Jan Hindriks ta trahando den redakshon di NOS, Ned. Omroep Stichting. E señor aki den su charla a komenta ku kada pais mester sa kua rumbo e ta tuma pa asina medionan di prensa por sa kua informashon lo por ta adekuado pa e pais. Pues riba kua tereno lo bo dirigi bo mes: Hulanda, Sur-Amerika of Karibe?

Segun K.J.H., Antias no ta un pais di terser mundo, pero si e tin problema ku su desaroyo. Gobierno no mester tin influensia riba prensa. Prensa mester ta e "watchman" di demokrasia.

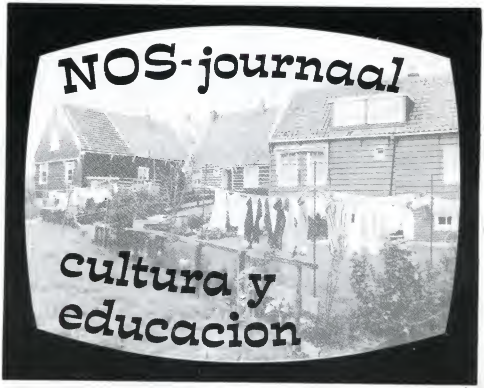
Ki responsabilidat prensa tin?

E mester por selekta notisia ku ta bon pa su komunidat. Esun ku ta selekta e notisia mester tin un presensia spiritual grandi. E selekshon di e notisia ta depende hopi di esun ku ta selekté, i esun ku ta presenté. Tambe di e edukashon ku e persona aki a disfruta.

Den diskushon ku sala, Klaas Jan Hindriks a komenta i elabora su puntonan. Por ehempel, prensa Hulandes ta selekta notisianan for di Antias; mayoria bes notisianan ku nos ta manda Hulanda no ta wordu pasá aya. Pakiko? Wel, pasobra nan no ta interesante pa prensa Hulandes. (Pero nos si ta haya e reportahenan di NOS-journal of kualkier otro programa Hulandes ku no ta kuadra ku nos nesesidat, i ku si ta wordu pasá integralmente na Antias). Pa kolmo den programa di "Cultura y Educacion"(!). Nos sa ku aki na Antias, spesialmente na Aruba notisianan no

di parti di sindikato, komersio, enseñansa i polítika di Antias, e organisadornan a haya nesesario pa invita komo representantenan di e medionan solamente introduktornan di afó.

Do akuerdo, nan tin un mihó edukashon ku e trahadornan den medionan Antiano i mester sa mas riba e parti teorétiko di notisia i informashon. Di otro banda ningun hende konose e práktika mihó ku esun ku ta den dje. Awor tabata tin e situashon kaminda e eksperto Hulandes Klaas Jan Hindriks a nenga di bai profundamente riba tur klase di preguntanan práktiko (manera garantía pa libertat di prensa; kua t'e kriterianan pa selekta notisia); ela djis saka su mes afó na un manera barata. Tur sorto di ideanan premeditá den su introdukshon a hasi di su charla algo masha superfisial ku ta bai kontra di su propio eksigensia di ophetividat.

ta wordu selekta konsientemente. Manera e drenta ANP riba telex, asina e ta wordu lesá i hasta tin bes palabranan ta wordu uza robes of pronunsia malo.

Mayoria biaha ora nos periodistanan haya un notisia nan no ta bai buska background information of pone nan mes na altura di e problemanan p'asina duna un bista profundo i ophetivo den nan relato.

Esaki sigur sigur no ta un aktitut pa un periodista tuma. Un periodista mester ta agresivo den su trabou; den un entrevista of konferensia di prensa e mester saka afo tur loke ta importante. (Na Aruba nan ta sinta manera "brave jongens" i skucha). Tampoko nos ta haya nan opinion tokante topikonan mas amplio ku polítika lokal. Medionan mester tin nan opinion tokante situashon mundial, situashon den Caribe; pero nunka nos ta tend'e. Klaas Jan Hindriks a termina ku algun tipnan tékniko ku prensa lo por hasi bon uzo di dje.

Riba e introdukshonnan

Ta di lamenta ku banda di e introduktornan

Hopi mas relevante tabata e introdukshonnan di e oradornan Antiano. Di kasi tur, e ideanan tabata basá riba práktika i no tabata zweef den espasio. Tal bes e charla di Leslie Roosberg tabata un eksepshon riba esaki. Nos no por imaginá nos mes ku un persona, for di eksperensia diario den e medionan, lo bin ku e idea ku gobierno mester haya mas di bisa den e kontenido di e programanan. Tur hende ku konose e situashon na Aruba, ta komprende ki peliger di brainwashing esaki ta trese kuné, mirando e partidonan ku ta na mando i nan manera di traha; ningun hende lo kier institushonalisá algo asina.

Algo asina ta solamente 'safe' si tin un gobierno ku ta respeta berdaderamente e nesesidatnan di pueblo.

Algo otro ta e proposishon di Ong A Kwie pa laga gobierno traha algun programa edukativo den kuadra di e plannan pa desaroyo. Laga gobierno kunsa pa kaba!

Un otro tema hopi komentá tabata e proposishon di instalá un sorto di konseho di propaganda (reklameraad). Independientemente di otro Roosberg i Ong A Kwie a bin ku e idea aki. Nos ta haya ku e ta un bon idea. Ta

un nesesidat grandi pa limitá e brainwashing di kada dia via e propagandanan. Sigur si nos kier sana nos situashon finansiero-ekonomiko.
Naturalmente Ron Gomes-Casseres tabata kontra esaki; esei ta lógiko. Komersio semper lo defende 'libertat' individual, libertat di prensa i tur otro libertat konhuntamente menshoná ku nan adorado libertat di empresa.
Si nos mira realidat nos ta ripara ku esaki ta solamente wishful thinking. Den paísnan ku régimen fasista manera Chile, Argentina, Brazil, Uruguay, Paraguay, Bolivia, San Salvador, Guatemala (pa menshona algun den nos region) ta eksisti un libertat grandi di empresa — pa esnan ku kapital. Pero libertat di prensa, di ekspreshon, ni libertat político ta eksisti den e paísnan ei.
I aki na Antias, kaminda ta eksisti un margen grandi di libertat ekonomiko — pa e kapital — no ta eksisti un berdadera libertat di prensa. Nos ta djis korda aki riba e kaso di nos kolega Joop Jutten! Pero komersio i empresa semper lo yama un prensa liber solamente si e prensa ta konforma na nan sistema.
Nos kier a felisita sr. Van Breet ku su charla ku tabata masha kla i edukativo.

Durante e lunchnan diasabra i diadomingo dos charla a wordu teni dor di respektivamente Sr. Jolle Jolles, al momento direktor di A.N.P., i Klaas Jan Hindriks.
Jolles lo a papia di "Suministro di notisia i e terser mundo". (Ta parse ku kontrario na su kolega e si ta konsidera Antias komo terser mundo).
Den e charla aki a bini dilanti ku den e terser mundo ta importante pa presenta e notisia na un manera ku e oyentenan por kompronde i ku por pone nan mes dan e situashon di otro. Sr. Jolles tin un idea eroneo di nos i asta e segundo eksigensia pa e mes ta masha difisil. Hasiendo komo si fuera e kolaboradornan di prensa ta muchanan atrasá, el a splika nos ki sorto di notisianan tin.

— Notisia lokal.
— Notisia regional.
— Notisia internashonal.
Pa tur, e terser mundo tin un nesesidat grandi.
— Ku e terser mundo tin poko konfiansa den e agensianan oksidental di notisia.
— Ku selekshon di notisia ta wordu determina dor di nesesidatnan di prensa: Jolles a sigi bisa ku den e suministro di notisia e infrastruktura di e transmishon ta masha importante ku tur medionan di prensa mester traha hunto.
E uniko kos nobo ku a bini dilanti den su charla tabata remarka, ku gobierno mester garantisa e libertat di prensa sin kontrol di gobierno mes.

Klaas Jan Hindriks ku ya kaba a boga den su charla di diasabra mainta pa un direkshon permanente di Antias riba Hulanda (asina ku nos lo no kai den e masa) a laga su paternalismo prevalese den su kuenta "Kredibilidat di e periodismo na t.v."
Entre algun kosnan komun manera: televishon ta karo, prensa por ta liber a pesar di propaganda, prensa mester ta ophetivo, tin un kontraversia entre prensa i politikonan.
Atrobe a bin un prehuisio tipiko Hulandes padilanti: Antias ta mas miho ku tur otro paisnan di terser mundo den Sur-Amerika i Karibe pasobra e ta Hulandes.
Klaas Jan Hindriks no a duna prueba di loke ela bisa si. Kiko tur esaki ta tin di aber ku "kredibilidat di periodismo na t.v." nos tambe ta puntra nos mes.

Forum politiko i diskushonnan

Den un telegram ku a yega diadomingo dies or di mainta Betico Croes a laga sa ku e lo no por ta presente na e simposio diadomingo merdia pa motibo di 'onvoorziene omstandigheden'. Nos ta lamenta e echo aki, pues ta net riba e dia ei Betico Croes tabata tin trabou asina urgente i importante ku e no por a kumpli ku e kompromiso aki, mientras ela wordu pidí basta tempo kaba.
E forum político of mihó bisá e 'last minute forum' tabata algo improvisá, i e resultado a demostra esaki. Sin embargo, algun remarka i deseonan di polítikonan pa ku prensa a sali bon kla:
— Periodistanan i otro medionan di komunikashon ta hasi nan krítikanan hopi personal i individual. Ainda no ta e kaso aki na Antias ku medionan ta forma un bloke uní i fuerte. Si esaki tabata e kaso, anto e ora ei nan krítika di gobierno lo por ta mas profundisá.
— Mester bin mas komprenshon pa otro, i respet pa otro su trabou, di tur dos banda.
— Si e periodistanan ta hasi krítika konstruktivo tokante otro su trabou, esaki lo ta na bienestar di nan mes trabou, i di henter komunidat.
Nos ke remarká ku nos ta di akuerdo ku e prome punto di e polítikonan; pero e dos sigiente puntonan ta pone nos puntra si tog, kun malo ku e ta al momento, e trabou di prensa ta pone nos polítikonan spanta? Ken ta determina kiko ta krítika konstruktivo?

Tur e diskushonnan lástimamente tabata hopi kortiko i no mucho profundo. Un fayo grandi tabata ku hopi punto no al kaso a wordu tresí pa dilanti; i puntonan importante no a wordu diskutí debidamente.
Nos ta spera ku e aspekto ei lo a sali mihó durante e workshopnan ku tabata pa sigi e simposio (i ku lástimamente nos no por a presensiá).
E ora ei, ainda nos por spera ku trabou di prensa lo wordu drechá.

Balia keresentenchi

HENRY HABIBE

Tivolĭ, Tivolĭ,
elegansia di peluka,
su máster ta di oro,
pòwĭs di sosiedat

Caribe, Caribe,
garot'i distinshon,
koladó di plata,
patrish'i sosiedat

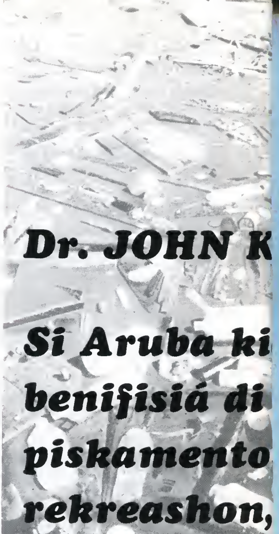
Estreya, Estreya,
bistĭ tur na hel,
kamind'i der'e gai,
trupial di sosiedat

portugués pa bari kaya
yaya pa laba paña
chinés pa strika bachi
San Nicolas pa toka brass

hende ariba hende
sombré ku sinta pretu
ta Aruba mes
ta Aruba mes

asina nan ta balia
keresentenchi
keresentenchi

SUSHI

Nos a logra pone man riba e raport trahá pa dr. Karpeck ku ta trata riba e estado di e lamá ront di Aruba i su kostanan.
E titulo di e raport ta: *Oceanographic baseline survey and water analysis of Aruba's coastal waters.*
E investigashon aki a ser hasí na mei, yuni i yuli di e aña aki. Algo resiente pues. Nos a haya e raport aki via-via i ta ser bisá ku outoridatnan no kier divulgá kontenido di e raport. Mirando e resultadonan alarmante di e investigashonnan aki, ta komprendibel ku ta ser tratá di mantené sekreto komo ku e ta demostrá klaramente un negligensia kompleto di e parti aki di gobernashonnan anterior i ta sugerí medidanan urgente pa trata na stop e polushon di nos lamá.
Nos lo relatá e partinan di interes, i nos lo trata na laga e detayenan techniko mas tanto posibel afó. Sinembargo a resultá imposibel di ekskluí tur.

Apstrakshon

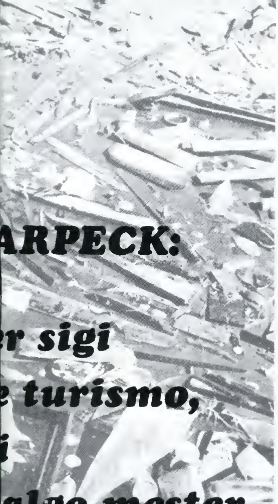
E raport ta kunsa ku un apstrakshon di e kontenido.
"E datonan ku a wordu kompilá for di e muestranan di awa di lamá di e kostanan di Aruba durante un estudio di 45 dia a mustra ku e lamá ta kontené índisenan halto di fosfato ku ta bin di dos fuente: primeramente for di e awa di riol i detergentenan. A wordu determiná tambe ku otro kontaminashonnan ta wordu hayá den forma di solushon (oplossing) i kualnan ta forma un peliger direkto pa bida humano. E kontaminashonnan aki ta bin di: Chumbo, koper, vanadium, sulfatonan, nitratonan, i tambe e fenolnan. Vanadium ta un elemento metáliko; Fenol (C_6H_5OH) ta asido karboniko.

Introdukshon: fuentenan di e kontaminashonnan

Den e parti aki un relato ta wordu duná di e fuentenan di kontaminashon mas grandi ront di nos isla i nan kontenido.
"A wordu determiná dor di e estudionan aki ku e awa di lamá ront di Aruba ta kontené un porsentahe relativamente halto di fosfatonan, kualnan ta prosedente di dos fuente: Detergentenan i awa di riol.
E fosfatonan ta kontribuí na e kresemento di "algae" (matanan chikito di simpel forma), esaki na su turno ta kousa un proseso konosí bou di e nomber di eutrofikashon (esaki ta un proseso kaminda e matanan chikito aki ta kaba ku e oksígeno den e awa) i esaki ta kousa atrobe morto di piskánan i tambe e ta daña e kalidat di e awa, dunando e un holó stinki.
Bo ta topa fosfatonan den tres forma: orto-, meta- i polyfosfatonan i e ultimo aki ta típiko pa e sorto di detergente ku e amanan di kas ta uza diariamente.

Tin tres waf na Aruba:
1. Waf di Playa.
2. Waf di Barcadera.
3. Waf di San Nicolas.

Den e waf di Playa e promé fuente di kreashon di kontaminashon a wordu raportá pa nort di Bali Restaurant. Na e lugar aki un índise halto di fosfato a wordu notá. E anotashonnan aki a wordu registrá na e mesun momento ku Bali Restaurant ta manda su sushedatnan lamá *direktamente(!).*
Un otro fuente den waf di Playa ta 3 tubo di riolering biew, kualnan ta situá entre e edifisio di Havenmeester i Bali Restaurant.
Hecho ta ku nunka e tubonan aki a wordu konektá ariba e sistema nobo di riolering ku ta bai pa e planta na Bubali.
50 kas i tur e edifisionan na oriya di waf ta konektá riba e sistema biew aki. Tambe e Esso i Shell station, Plaza Shopping Center, Flor de Pino, De Wit Stores N.V., Carib Motors i otro diesdos organisashon industrial mas.
Arvefa, e fabrika di ferf na boulevard ta domp su restonan den su posnan. Pero, ora e posnan ta yen, di un manera of otro(?) restonan di ferf ta aparesé den e liñanan prinsipal di e sistema di riolering nobo.
Den weekend, ora ku e planta na Bubali ta será, e kabes prinsipal ku ta risibí e awa di riolering na e planta, regularmente ta wordu yená ku restonan di ferf asina diki i pisá ku ta nesesario pa uza kerosín pa limpia e kabes aki. Ta e mesun kabes ta risibí e awa di riolering for di Oranjestad, hotelnan i aeropuerto.
Un otro fuente di sushedat ta e fabrika di Rom na Barcadera. Aki e restonan di e fabrikashon di rom ta wordu mandá pa lamá vía un tubo di 12 pa 18 inch. E produkto ku nan ta benta afó aki ta ser yamá molasses, un produkto gel-bruin, ku ta kontené fenolnan i relativamente hopi fosfato. E restonan aki ta aparesé na 300 pia for di kosta pa zuid di e felt di bala i pariba di Caribe club. E area ku e ta kubri ta di 7 pa 8 miya largo i un miya hancho.
Un otro fuente di kontaminashon ambiental ta e kantidat di barkonan ku ta bishitá nos wafnan. Tur e barkonan ku ta mara na nos wafnan ta basha hopi awa afó. Awa ku nan ta benta afó ta awa ku nan no ta deseá, es desir,

aruba

e por ta awa ku ta kontené azetanan di kushiná, awa di riol, i tambe awanan ku a wordu uzá pa laba e barko.
Tambe tin hopi barko chikito ta drenta waf di Playa pa bende fruta i piská. Ora di limpia e piská e restonan ta wordu bentá na awa. Hopi biaha un emchi di e mesun awa sushi di lamá aki, ku ta kontené un índise halto di fosfato i tambe porsentahenan halto di e bakteria E.Coli*, ta wordu uzá pa laba e frutanan ku nan ta bende.
Kasi niun di e barkonan aki ta ekipá ku toiletnan kimiko i e desperdisionan humano ta wordu tirá na awa den oranan di mardugá.
Un konklushon importante di e raport ta, ku tin sufisiente prueba ku den e waf chikito di Playa tin un índise halto di fosfatonan i tambe di e bakteria E.Coli i fenolnan pa preokupá un i tur pa e kondishonan di nos waf.
Sigur-sigur ora ku nos ta haya aki un total di 200.000 E.Coli pa kada 100 ml. den e solushon ku nos a koi pa nort di Bali Restaurant. I 500.000 E.Coli na un buy, kaminda e barkonan ta laga e waf pa koi lamá grandi.
Dor di ku e biento ta supla for di nort-oost, e biento ta kargo hiba tur e fosfatonan relativamente halto aki i e E.Coli bakterianan rumbo e beachnan dilanti di e hotelnan luhoso, kaminda nos ta haya hopi biaha "wier" morto ku ta ser lastrá pa tera i kualnan ta manda un holó insoportabel.
E "wier" aki a ser saminá na Landslaboratorium i a bin sali na kla ku e ta kontené 22.000 E.Coli pa kada 100 ml.
Ora ku e planta di Bubali no ta trahando pa motibo di fayonan (esaki ta pasa por lo menos un biaha pa aña) e hotelnan grandi ta basha tur nan awa di riol direktamente den lamá. I e kantidat aki ta konsiderabel.
Un otro fuente di sushedat ta e waf di San Nicolas i e kostonan den besindario, kaminda a ser registrá indisenan halto di fosfato, chumbo, cadmium, vanadium, koper i hero.
Komo ku aki no tin planta di prosesá e awa di riol tur esakinan ta wordu bashá direktamente den lamá. E awa di riol di e main-office, laboratorio di Lago i e kasnan na San Nicolas tur esaki ta bai basha den lamá.
Baby Beach i Roger's Beach i tambe e area pabou di Roger's Beach ta duna índisenan halto di fosfatonan, fenolnan, asidonan, metalnan pisá i wier morto.

Kontaminashon na e kosta i pafó di e kosta dor di azeta ta pisá i no ta nada straño ku manchanan grandi di azeta ta ser konstatá regularmente.
Pilotonan di avionnan komersial a yega di raportá na e toren di aeropuerto plasnan grandi di petroleo ku ta dríf tras di tankeronan pafó di kostanan di Aruba. Plasnan grandi di petroleo ta kousa kontaminashon pisá na e lamá pafó di Aruba, resultando den daño grandi na e bida den lamá i tambe parhanan.
Residentenan di Lago a konta nos ku ta, of semper a eksistí den e lamá ront di Lago sierto piskánan (red herring) ku por kousa morto ora e wordu komí. Ku esaki ta bin dor di e polushon barbaro kousá pa e refinería, mester wordu determiná ainda. Nos estudionan a determiná ku den e awanan aki ta haya nitratonan, koper, fenolnan, sulfatonan i chumbo, lokual ta sugerí ku e venenamento di awa tei, i den sufisiente kantidat pa kousa un ke otro nivel di venenamento vía e piská (shiuati).
Tambe tin riba e tereno di Lago un sero grandi di sulfur, ei mes banda di lamá. E sulfur aki ta bai lamá na gran kantidat, prinsipalmente na momento di karga e barkonan ku e material aki. Hopi sulfur ta ser suplá dor di biento pa lamá. Tambe Lago ta dera materialnan *radioaktivo* den posnan hundo riba nan tereno. Ta posibel ku e materialnan radioaktivo aki ta emití partíkulanan kualnan lo por move dor di e piedra di kalki poroso aki pa asina yega lamá.
Un otro fuente di polushon ta e dom. Dor di ku e ta kima di dia i anochi e ta emití gasnan ku ta kousa polushon di aire. Tambe di tera, kaminda ku suhedatnan ta putri i deskomponé i ta haya asina tambe nan kaminda pa lamá.
Nos estudionan ta indiká den e area aki fosfatonan, sulfatonan, nitratonan, hero, koper i fenolnan.

Kual ta e nivelnan di polushon?

Ora awa wordu saminá pa chek e kalidat ku ta wordu rekerí pa e standartnan di U.S. Environment Protection Agency, ta nesesario pa tene bon na kuenta ku sero (nul) E.Coli den e awa di lamá lo tabata deseable.
Na Merka lo ta aseptable si wordu hayá den e awa di lamá un kantidat entre 0 pa 400 E.Coli/100 ml. den e solushon, i asina mes ya nan ta miré ku un sierto preokupashon. Nos a detektá ku presishon bastante akseptable e kantidat di E.Coli den e awanan ront di e kostanan di Aruba. Banda di e fabrika di Rom na Barkadera nos a nota 20.000 E.Coli/ 100 ml., na Bali 200.000, i 500.000 na salida di

**E.Coli ta un bakteria ku ta wordu hayá den e "dikke darm" di e ser humano i ku ta ser emití tambe den e desperdisionan humano).*

waf di Playa i 5000 na Tamarijn. (E sifranan aki ta papia pa nan mes! red.).
E.Coli ta ser hayá den e awa di bebe tambe na Aruba, i den kantidatnan inakseptabel. Por ehempel na Hotel Vitoria na Oranjestad un "sample" di awa di bebe saká for di kranchi ta mustra un kantidat aproksimá di 100.000 E.Coli/100 ml. E di dos sample ku nos a koi dos dia despues a mustra 2100 E.Coli.
Hotel Astoria na San Nicolas a mustra 5000 E.Coli/100 ml. den nan awa di bebe. Na Tamarijn Beach Hotel e awa di bebe ta mustra 1300 E.Coli/100 ml. pa 2500 E.Coli/100 ml.
Dor di ku nos a haya fenol den e awa di lamá ront di Aruba, esaki ta indiká riba polushon industrial. Chlorinashon di "benzine" ta kousa kanser. E nivel di polushon kousá pa e fenolnan ta 12,3% .
Nivel di polushon di chumbo ta indiká ku tin veneno serio den e awanan teritorial di Aruba. Bou di *tur* e metalnan pisá, chumbo i cadmium ta esnan ku ta forma e peliger mas grandi pa e salút di hende.
Chumbo ta akumulá den e wesonan ora ku mucho hopi ta wordu inherí di dje, lokual ta mas ku 0,03 mg pa dia.
E presensia di chumbo den awa ta indiká ku tin polushon industrial i/of di gastamento di tubonan biew.
Ta konosí ku un kantidat di chumbo mas halto ku 0,05 ml/1 den awa di bebe ta malo.
Ya ku e konsentrashon di chumbo den e awa di lamá ta mas halto ku e kantidat menshoná, *esaki ta forma un menasa direkto pa e rekreashon i piskamento di e hendenan i tambe pa e salud en general na Aruba.*

Ki sorto di medidanan preventivo por wordu tuma?

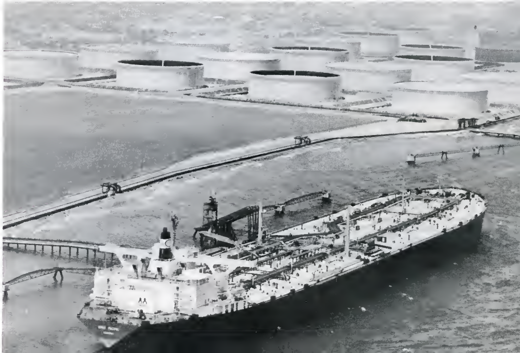
Algun konsiderashon:
1. Instalá un pomp tipo skruf banda di e pomp number dos, pa asina pomp e awa di riol ku ta bai lamá via e tres tubonan bieu den waf di Playa, mandé pa e sistema di riol nobo.
2. Pone e "management" di Bali Restaurant instalá w.c.-nan ku ta wordu tratá kímikamente, en bes di laga awa di riol basha direktamente pa lamá.
3. Na Lago, via e Departamento di Protekshon Ambiental, Lago mester kunsa konsiderá e posibilidat di "recycle" e restonan ku nan ta basha den lamá (azeta, awa etc.) i e produkto final mester ta awa limpi na lugar di un awa sleim, kontaminá ku azeta i venená.

Konklushonnan

1. Mester bin un mini-laboratorio na unda análisisnan lo por wordu hasí di kuestionnan ambiental.
2. Ekipo mínimo mester wordu kumprá.
3. E Departamento di Protekshon Ambiental ku ta wordu dirihí pa Ing. Engelbrecht i algun asistente, mester trata kasonan di lekmento di petroleo i plasnan di azeta, i nan mester chek kontinuamente e awanan teritorial i kostal di Aruba, pa dor di esaki sigurá e komunidat ku e problemanan aki lo wordu resolví.
4. Mester pone sierto standartnan pa e kalidat di e awa na un manera ku e ta akseptabel pa bida humano.
5. Mester trata na yega na un planta pa prosesá e awa di riol di Lago i San Nicolas

na Zeewijk. E ta e lugar mas abou kompará ku e nivel di lamá, i dor di esaki e lugar ku ta sali mas barata pa trahé.

6. E posibilidat mester wordu konsiderá pa traha un tanki di deposito of un burako den tera na unda e awa di riol lo por wordu filtrá dor di piedra promé ku e bai lamá.

7. Stop di tira sushi na Dom. Uza e sushi pa yena burakonan. Koba un burako grandi den tera i ora e yena tapé bek, hasié flat. "Recycle" e sushedat i optené un produkto uzable ku lo por inkluí tambe un rekobramento di energia.

8. E azeta i greasenan di e Esso i Shell stationnan mester wordu almasená. Despues un truk por pasa piki nan i uzanan pa kita e stof for di kamindanan, tambe komo un likido pa traha un kapa nobo.

Na otro kaminda di mundo e Dept. Ambiental ta zoru pa solushoná e problemanan menshoná aki riba.

E kontaminashon di nos promé fuente di bida, e awa, ta tumando proporshonnan asina grandi ku algo mester wordu hasí (urgentemente, red.) pa stop'e.

Nos por resolvé esaki den dos forma pa e futuro serkano:

Si nos ignoré (ounke ku tin límitenan na e nivel di polushon promé ku a bira riparable) e lo bai di mes.

Di dos, lo mester tin un sorto di planifikashon ku ta sugerí of implementá na ki manera nos lo bai preven(e kresemento di e kontaminashon na nivelnan dañino. Ta mihó pa no warda te ora ku e yega na nivelnan alarmante, lokual lo bai tin un impakto negativo sin presedente riba Aruba.

Ta mi (dr. Karpeck) opinion, na e momento aki, ku nos mester mantené nos awanan di lamá sano; sino nos lo no por sigi kosechá e frutonan di nos turismo i esaki na su turno lo no benefisiá e publiko en general sosialmente; tampoko for di punto di bista di e salubridat publiko lo e ta benefisioso.

Si Aruba kier sigi benefisiá di turismo, piskamento i rekreashon algo mester wordu hasí urgentemente.

Tambe nos mester korda ku no solamente e kontaminashon ta afektá e siklo di bida marino, pero tambe di e matanan i mikro-organismonan, kualnan ta esensial pa e eksistensia i kontinuashon di e bida den lamá ront di e isla di Aruba mes i si nos bringa e kontaminashon aki nos tur lo bebefisié di dje a lo largo.

komentario

For di e raport aki nos ta saka un alarma grandi pa trata na stop e kontaminashon di nos lamá. Ta berdat ku den sierto partinan, e raport aki ta hopi techniko, pero e mensahe ku e ta trese ta hopi kla. Lago, e fabrika di rom na Barkadera (kuanto hende tin ta traha eiden?), Bali Restaurant, e 3 tubonan biew di riol, e barkonan ku ta laba tanki pafó di kosta di Aruba, i tin biaha e hotelnan grandi mes, ta e prinsipal kousantenan di e sushamento di nos lamá.

Prinsipalmente e parti kaminda nan ta mustra riba venenamento di piská i nan ta mustra sientífikamente kon kontaminá e awa ront di Lago ta: alarmante!

Ta hopi bunita ku nos gobernantenan ta buska di atraé industrianan di afó pa fortalesé nos ekonomía, pero ku esaki mester bai a kosto di nos lamá i bida marino nos no ta kere. A bira tempo pa gobierno kunsa pone restrikshonnan i eksihensianan strikto riba e sushadornan di nos lamá, i pa si ta nesesario krea leinan ku lo kastigánan severamente si nan no hasi algo pa drecha e situashon. Nos ta kere tambe ku e sugerensia di dr. Karpeck mester wordu sigí, di ku e Dept. di Protekshon Ambiental mester hunga un papel hopi mas importante ku e tin aktualmente. Siguramente unda e ta bisa ku nan mester chek kontinuamente e lamá ront di nos kostanan. Esaki ta e uniko manera ku nos lo por kontrolá e prinsipal kontaminadornan di nos lamá.

Nos ta spera ku e outoridatnan kompetente lo tuma bon nota di e raport aki i ku pronto medidanan lo wordu tumá den direkshon di un saneamento total.

Wega di mucha

ban saka
kachu di papiamentu
fo'i nos pechu
i koba
palabra
koba
palabra
traha un warapa
di palabra
buta poncha
riba poncha
i hende
riba hende
keresentenchi
bula riba
kai abou
hasi kiko
ku bo ke
Aruba mes
ta Aruba mes

HENRY HABIBE

GRAWATA

J. Mansur esta reclamando qu no estan uzando la (su) ortografia qu el Consejo Insular a acceptá. Y el colmo es qu esaquí nan a acceptá porque es la ortografia "tradicional", "di nos pueblo" o "qu nos gentenan semper a escribí".
Ahora nos preguntá:
¿Quien su "tradicion" tabata?
¿Quien es "su pueblo"?
¿Quien ta "nos gentenan"?

*

Despues di tanto hala i pusha porfin MEP a haya su 3 ministronan:
Nan ta:
Kompa Kibra Kos (el a hasi un comeback).
Kompa Sapo.
Kompa Awa Frus.

*

Bobo Frus a bira mas potente te hasta VHF e ta kome awor.

*

Nos tabatin un gezaghebber ku tabata "weer niet". Despues a bin un ku enbes di ta ma duro tabata poko duro.
Awor nos ta haya un gezaghebber figurado.

*

Pasko i Aña Nobo mester komprende ku e biaha aki ku kos a bira asina karo nan no por haya tur kos nobo.

*

MEP vindt onder Kapteyn
werken o zo fijn.

VRAGENLIJST voor de schoolpraktijk

1. *Kent u de namen van:*
   a. Alle kinderen uit uw klas?
   b. Alle collega's?
   c. Alle andere functionarissen, met wie u in de school te maken kunt krijgen?

2. *Is er een overzichtelijk administratiesysteem?*

3. *Kent u de afspraken, die door de schoolvergadering* (personeelsvergadering) *gemaakt zijn?*
   (Is er een notulenboek?). Van school tot school kan dit sterk verschillen, zowel naar vorm (ook "ongeschreven" regels) als inhoud.

4. *Heeft u voldoende leer- en hulpmiddelen?*

   b. Weet u, hoe *aanvulling en vervanging* van ge- en verbruiksartikelen op uw school te verkrijgen zijn (op een aantal scholen is er een aanvraagschrift, dat circuleert).

Opm.: Niet alleen uit zuinigheidsoverwegingen, ook uit pedagogische overwegingen is het van belang de leerlingen ertoe te brengen *goed* om te gaan met deze stukjes gemeenschapsbezit. Het stellen van vaste regels voor opberging en vervanging bij zoekraken, alsmede het consequent handelen bij het zich niet houden aan afspraken, kan u veel ergenis besparen.

*

Deze vragenlijst is oorspronkelijk uitgegeven door de gemeentelijke inspectie bij het onderwijs te Rotterdam en geprobeerd is het enigszins aan te passen aan onze situatie. De vragenlijst was in eerste instantie bedoeld voor onervaren onderwijzers(essen).

Uit de contacten met de scholen bleek dat de lijst ook door anderen werd gehanteerd.
Het is een soort "checklist" waarbij u met een tekentje kunt aangeven, welke vraag inmiddels met ja beantwoord kan worden of welk punt inmiddels is afgedaan.

Onderwijsgeven is uiteraard meer dan wat uit deze lijst naar voren komt.
Het gaat in dit geval voornamelijk om de administratieve en organisatorische aspecten van het werk en daarnaast de technische kant van de meest elementaire pedagogische en didaktische regels. Wat u door uw inzet en enthousiasme uiteindelijk van uw onderwijzersschap maakt is natuurlijk met geen vragenlijst te vangen.

*

5. *Hoe ziet uw lokaal eruit?*
   a. Zijn er planten? Aquarium?
      Zijn er bakjes waarin u wat kunt zaaien of stekken?
   b. Zijn er platen, affiches, posters? (nog goed bevestigd; muur niet beschadigd; *verband houdend met onderwijs* of leefwereld van het kind, aan *vervanging* toe? Aan tijd gebonden platen, enz. reeds verwijderd?)
   c. Zijn er bordtekeningen (ook van leerlingen?)
   d. Is er werk van leerlingen?
   e. Hoe is het gebruik van het prikbord? (functioneel? en is er sprake van een wisselwerking met het actuele onderwijs?)
   f. Is er een klasse-bibliotheekje? (leeshoekje, documentatiehoek).
   g. Zijn er instructiekaarten opgehangen? (taalregels, metriek stelsel).
   h. Is er een overzichtelijke uitstalling van materialen? (rekenspelen, lotto's, enz.).
   i. Hangen er schema's op, die verband houden met de tijdrekening?

Opm.: Onderschat niet de betekenis van een goed ingericht lokaal voor de vorming van het kind, d.w.z.
— goed verzorgd (esthetische aspect "gezelligheid");
— functioneel (werkruimte met aparte

speel- en werkhoeken, met informatiehoek, tentoonstellingsruimte, experimenteer- en observatieruimten);
- het "eigene" voor het kind (kastjes, plantje, visje of tekening);
- de groepering van het meubilair (zo mogelijk plaatsen in groepen van 4 tot 6 met 1 groepstafeltje voor groepsbezittingen; de verschillende groeperingsvormen leiden tot verschillende soorten groeiprocessen, die van belang zijn voor de sociale vorming).

6. *Kent u het leerplan?*
Is er op uw school al een begin gemaakt met het opstellen van een schoolwerkplan?
Hangt er een *lesrooster zichtbaar* in het lokaal? (wettelijk voorschrift!). Voldoet 't lesrooster in didactisch opzicht?

Opm.: Wijk niet van de rooster af, dan na verkregen toestemming van de Inspectie.

7. *Is er een duidelijk overzicht op uw school van wat er met uw groep gedaan kan en moet worden?*

Zo neen, hebt u dan voor uw groep al een *jaarschema* gemaakt (gebaseerd op leerplan, c.q. werkplan), eventueel met meer gedetailleerde fasering (rekenen en taal, zaakvakken (biologie), expressievakken (b.v. liederenrepertoire).

8. a. Heeft u al enig inzicht in de *specifieke problematiek* in uw groep t.a.v. de beheersing van leerstofonderdelen?
(Door in het begin van het leerjaar uitgekiende proefwerken *(toetsen)* te geven, gebaseerd op de methode, gevolgd door een zorgvuldige *foutenanalyse* en contact met vorige leerkrachten, kunt u een goed inzicht verkrijgen in de lacunes).
b. Hebt u de zo verkregen gegevens in *uw jaarschema verwerkt?*
c. *Houdt u uw* lesvoorbereidingsschrift goed bij?
(leerstof, begrippen, oefenstof, controlewerk, leermiddelen, tijdsduur).
Zijn uw lesschema's gestruktureerd?
Is het voorbereidingsschrift eventueel ook te hanteren door uw vervanger? Of hebt u daarvoor een andere lijst (b.v. logboek).
d. Houdt u regelmatig *contact* met de collega van de parallelklas, ook als deze parallelklas in een klassecombinatie is opgenomen? Ook met de vorige leerkrachten en de toekomstige leerkrachten.

9. Is er op uw school een *algemeen bekend en aanvaard systeem t.a.v. gedrags- en orderegels?*
Bijvoorbeeld met betrekking tot:
a. het geld ophalen (het ondertussen werken van leerlingen en de controle op dat werk, volgorde, maatregelen bij vergeetachtigheid, wisselen, tijdstip);
b. het w.c.-gebruik (slechts één leerling tegelijk verlaat het lokaal, altijd handen wassen, frequentie);
c. het laten rondgaan door de school van jarige leerlingen (in uw klas, uit andere klassen).
d. het binnenkomen in de school, in uw klas en het verlaten van het lokaal en de school (gang, plein). (Aansprakelijkheid van het personeel bij ongelukken!);
e. controle op tafels, stoelen, kastjes, leermiddelen, schrijfgerei;

Opm.: Soms passen tafeltjes en stoeltjes niet bij elkaar en zijn de tafeltjes vuil.
f. het gedrag in de bibliotheek, documentatiecentrum;
g. bij bezoek in de klas (correcte begroeting, aanwijzing "portier", aanbieden van een stoel, eventueel boekje, afspraken over het "doorwerken" van de kinderen);
h. bij het aannemen van de telefoon, bij het openen van de buitendeur;
i. bij het onverwacht alleen moeten laten van de klas (altijd een collega waarschuwen!).

10. Hoe staat het in het bijzonder *in uw groep* met *algemene afspraken en regelingen, die onrust kunnen voorkomen.*
a. Wat kunnen leerlingen doen als ze het lokaal binnenkomen?
(bibliotheek, schriftelijk werk).
b. Wat kunnen leerlingen doen, die "klaar" zijn met het werk?

Opm.: Geef zinvolle taak, waaraan gedurende langere tijd zonder uw hulp verder gewerkt kan worden, zo mogelijk aansluitend bij het vak, dat op de rooster staat.
Andere mogelijkheid: gedifferentieerde opdrachten. Ook dit werk moet door onderwijzer gezien en gewaardeerd worden, eventueel op een andere, minder intensieve wijze.

c. Hoe kunnen leerlingen iets vragen? (geen geschreeuw, vaste afspraken).
d. Hoe wordt *onnodig geloop* tegengegaan?
e. Is de *controle geregeld* op *netheid* van vloer, tafels, kastjes, boeken, schriften en . . . handen?
f. Weten de kinderen dat ze in het algemeen niet mogen *snoepen* of *kauwen?* (Dit heeft ook consequenties voor leerkrachten: roken, eten).
g. Welke *voorwerpen* mogen op de eigen tafels, welke op de eventueel aanwezige groepstafels en welke moeten in de kastjes?
(Afhankelijk van de aard van de onderwijsactiviteit, gebaseerd op vaste gewoonteregels).
h. Hebt u van pennen, enz., enkele gemerkte reserve-exemplaren bij de hand, die de kinderen kunnen *lenen?*
i. Hoeveel kinderen mogen *tegelijk bij uw tafel staan?*
j. Zitten alle kinderen goed? (Plaats t.o.v. het bord, bij elkaar passende stoel en tafel, past de set bij het kind?).

11. *Hoe richt u zich tot de klas?*
a. Geeft u uw opdrachten voor de gehele klas *kort en duidelijk?* Controleert u of men het begrepen heeft?
Wacht u tot iedereen luistert?
b. Spreekt u duidelijk, niet te hard, niet teveel, maar wel op een uitnodigende vriendelijke manier?
c. *Fluistert* u, als u tijdens 't schriftelijk werk *aanwijzingen* geeft, die bedoeld zijn voor één kind?

Opm.: Luide aanwijzingen zijn concentratieverstorend voor andere kinderen.

d. Stelt u uw vragen zo, dat klassikale antwoorden niet mogelijk zijn?

Opm.: Raadzaam is: vraag in het algemeen en noem na korte tijd de naam van een leerling (als kinderen aan een vaste regel gewend zijn hoeft u minder te verbieden).

e. Herhaalt u steeds het antwoord?

Opm.: Men duidt dit aan als "papegaaien" of pedagogische echo. Het vermindert de aandacht voor wat een klasgenoot antwoordt.

f. Zorgt u voor een duidelijke lijn of opbouw in de les?

Opm.: Bevordert "doorbraak van inzicht" bij leerlingen. Dit is één van de belangrijkste punten bij de lesvoorbereiding.

g. Hebt u een voldoende hoog tempo? (Afgestemd op leeftijdsgroep, aard van de groep en moeilijkheidsgraad van de leerstof; uw temperament mag niet maatgevend zijn).

12. *Hoe verlopen de veranderingen van activiteiten?*
a. Leswisselingen.

Opm.: Leswisselingen kosten vaak veel tijd; even mogen praten kan wenselijk zijn, maar vaak gaat leswisseling met onnodige herrie gepaard.

b. Overgang naar schriftelijk werk.

Opm.: Vereist is een duidelijke samenhang met het mondelinge gedeelte. Verder zijn vrijwel altijd nog aanwijzingen nodig over "het hoe".

Opm.: Probeer uw opdrachten zó te geven, dat wachten tot het uiterste wordt beperkt.

c. Aankondiging pauze of einde schooltijd.

Opm.: Streef naar rust, vermijd veel gepraat, tenzij u om bepaalde redenen het bewust toelaat. In ieder geval: geen gegooi met boeken, schriften of schrijfgerei.

13. Heeft u bij de *toepassing van strafmaatregelen* aan het volgende gedacht:
't liefst geen straf, maar gesprek met 't kind, begeleiding.
a. De straf moet rechtvaardig zijn, voor het kind begrijpelijk en aanvaardbaar.
b. Het strafwerk moet uitvoerbaar zijn (dus niet: te veel).
c. Het mag geen rol spelen of u zich beledigd voelt (de onderwijzer(es) moet niet echt kwaad worden).
d. Dreigementen zijn zinloos.
e. Collectieve straffen leiden vrijwel altijd tot moeilijkheden. Achterwege laten.
f. Geen kinderen voor straf zonder toezicht in de gang of ander lokaal.

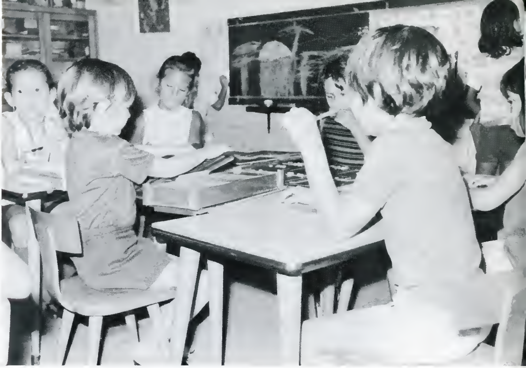
Opm.: Voorkom dat leerlingen boos de school verlaten, want u blijft aansprakelijk.

g. Bij nablijven moet u er zich van vergewissen, dat er thuis geen problemen ontstaan (korte middagpauze).
h. Als er teveel kinderen tegelijk straf krijgen, verliest straf geven zijn zin.
i. Geen lichamelijke straffen.

Opm.: Bij een incident kan een korte klassikale bespreking soms al het beoogde effect hebben zodat dan geen straf gegeven behoeft te worden. Hoe minder straf, hoe beter. Erken tegenover ouders (en eventueel leerlingen) ruiterlijk dat u onjuist gehandeld heeft, als blijkt dat u bij de toepassing van een straf een fout heeft gemaakt, omdat u de verkeerde heeft gestraft of omdat u zich heeft laten leiden door onjuiste motieven of omdat u uw zelfbeheersing heeft verloren. Licht verder het schoolhoofd in als u na een incident klachten verwacht.

14. *Bent u tevreden over het schriftelijk werk?*
Heeft u gedacht aan:
a. De juiste liniatuur (overeenstemming schrift en bord).
b. De overeenstemming met de methode.
(Letter en schrijfvormen, vooral in de lagere leerjaren).
c. De eigen vaardigheid, zowel op het bord als in de schriften (correctie) voor wat de beheersing van de methode betreft.
d. De datering van al het schriftelijk werk?
e. Voldoende frequentie.
Algemene regels zijn moeilijk te geven, maar de volgende aantallen — voor controlewerk, netwerk, enz. — geven u althans enig houvast:

dictees	1 à 2 x per week
opstellen (ook brieven, verslagen)	1 à 2 x per maand
ander taalwerk	2 à 3 x per week
rekenwerk	2 à 3 x per week

f. Ziet het werk in *oefenschriften, aantekenschriften, multomappen* er ook goed uit?
g. Laat u niet teveel in de schriften schrijven?
Onnodig schrijfwerk kan voorkomen worden. (Waar gaat de opdracht om?)

15. *Kunt u op eenvoudige wijze laten zien, wat uw leerlingen hebben gedaan?*

Opm.: In toenemende mate wordt in de scholen gewerkt met gedrukte werkblocs, tekenbladen, stencils, proefwerkpapier en tekenvellen.
Het is raadzaam werkmappen aan te leggen, waarin al dit werk systematisch (eventueel in chronologische volgorde) wordt opgeborgen, omdat als het nieuwtje er af is veel werk op straat terecht komt.
Behalve individuele werkmappen kunt u ook een klassewerkmap (of plakboek) aanleggen, waarin steeds één of enkele stukken werk worden opgeborgen in chronologische volgorde. Het is een steun voor uzelf in volgende jaren voor vervangers en voor onervaren, die na u komen, enz. Voor bezoekers (inspectie, begeleiders, ouders, hospitanten) is dit vaak zeer interessante leerlingenwerk toonbaar geworden. Uiteraard kan er best wel eens iets mee naar huis gegeven worden.

16. Is uw *correctie effectief?*
a. Maakt u steeds de juiste keuze uit de drie *correctievormen* (correctie door de leerkracht, correctie door de leerling (zelfcorrectie) en correctie door alle leerlingen gezamenlijk en gelijktijdig (klassikale correctie).
b. Is aan al het werk te zien, dat het *door uw handen* is gegaan?
(Paraaf, aanmerkingen, datum).
c. Wordt al *het controlewerk door uzelf* intensief gecorrigeerd, gewaardeerd en de resultaten per leerling geadministreerd?
d. Past u bij het werk *periodieke foutenanalyses* toe en/of tekent u regelmatig aan, waar fouten voorkomen. Doet u daar wat mee bij de volgende lessen?
e. Is uw correctie *stimulerend*, bemoedigend?
(Permanent omvoldoendes scoren en herhaalde verwijten maken hebben op den duur geen effect meer).
f. Heeft de correctie ook betrekking op de beoordeling van het *inzicht* en op de *indeling* van het werk (vlakverdeling).
g. Stelt u het correctiewerk steeds uit?
(Onmiddellijke correctie is het meest effectief. Het gaat behalve bij echt controlewerk of toetsen immers niet om het cijfer, maar om verhoging van het prestatieniveau. In bepaalde gevallen is correctie samen met de leerling tijdens het werk zinvol, maar dit kan geen regel zijn).
h. Laat u *fouten verbeteren?*
i. Besteedt u niet veel tijd aan de correctie?

17. Hebt u voor uw gevoel *efficiency* ontwikkeld?
(Hoog rendement in korte tijd; één schooljaar telt slechts 960 a 980 uur).

18. Welke *vakliteratuur* leest u regelmatig?

Opm.: Het gaat zowel om boeken als onderwijstijdschriften. Systematisch bespreken met collega's is wenselijk.

19. Zijn er *leerlingen, die speciale aandacht* behoeven?

20. Hoe zijn de *contacten met de ouders?*
   a. Neemt u tijdig contact op als er problemen dreigen?
   b. Probeert u zich voldoende in te leven in de positie van de ouders t.o.v. de school, de relatie van de ouders met hun kind en de situatie in het gezin?
   c. Realiseert u zich, dat u, figuurlijk gesproken, in een glazen huis werkt en tal van kinderen thuis lange verhalen vertellen, die betrekking hebben op uw manier van doen, uw uiterlijk, uw optreden tegenover bepaalde leerlingen, uw zwakheden en uw bijzondere kwaliteiten.

Opm.: De wijze, waarop ouders zich gedragen mag nooit bepalend zijn voor uw houding (woordkeus, dreigementen, enz.).
   d. Denkt u aan huisbezoeken, in het bijzonder van kinderen die u niet begrijpt.
   e. Geeft u aan de ouders gelegenheid om met u in contact te komen (oudersbezoek).

HIER VOLGEN NOG EEN PAAR VRAGEN:

(niet van de gemeentelijke inspektie te Rotterdam)

Welke geschiedenismethode gebruikt u?
- In welk jaar is het geschreven? Is het ooit herzien?
- Is het een boek of met moeite aan elkaar geplakte bladzijden?
- Hebt u ook gemerkt dat het "nan patria" is?
- Hebt u ook vernomen dat er (weer) pogingen ondernomen worden om nieuwe historische onderwerpen te verzamelen?
- U hebt toch zeker al die werkboekjes weggegooid, he? (niet vergeten!)

Gebruikt u een of ander aardrijkskundeboek?
- Gebruikt u dan het gele boek?
- Hebt u nooit gemerkt dat het nos tera van 20 jaar geleden weergeeft?
- Hebben de kinderen moeite met het vinden van de bladzijden?
- Weten de kinderen hoe ze een atlas moeten gebruiken of hebben ze nooit een atlas gezien?

Natuurlijk gebruikt u ook Zonnig Nederlands.
- Is het Nederlands door de hitte van de zon niet bruin geworden?
- Weet u geen raad met het tempo van het boek?
- Hebt u zich wel aan het tempo van de kinderen gehouden?

Welke rekenmethode gebruikt u?
- Welke andere rekenoefenstof gebruikt u nog om de kinderen toch iets bij te brengen?
- Weten de kinderen het verschil tussen een kilometer, een meter en een centimeter?

VRAGEN VAN EEN OUDER-COMMISSIE:

Hoe komt u op school gekleed?
(zondagse pak, met jas, jean?)
- Leren schoenen, sportschoenen, klompen, slippers?

Hoe staat uw haar?
- Hebt u van nature sluik haar of hebt u uw haar "gestraight" of hebt u kroeshaar?
- Hoe vaak kamt u uw haar per dag? Ook in de klas?
- Hebt u een baard? Zit er geen ongedierte in?

Gebruikt u weleens parfum als u naar school gaat? Gewone of sexappeal?

Hoe zijn uw nagels?
- Zijn ze schoon? Hebben ze een redelijke lengte (1-1/2 tot 1-3/4 cm?)
- Zit er lak op? Schilfert het niet af?

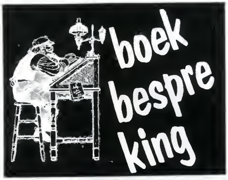
Nu u klaar bent met het lezen van deze vragenlijst is er nog inhoudelijk aan het onderwijs niets veranderd. Deze vragenlijst geeft u alleen het gevoel van "wat heb ik veel" of "wat heb ik weinig in de klas".
Als u dan nog meer dingen aanschaft betekent dit niet dat uw lesgeven beter wordt, dat de kinderen de stof beter en vlugger zullen begrijpen.
Het zou leuk zijn als wij ook zo'n lijst kunnen opstellen voor de gedeputeerde, inspectie, de minister, het schoolbestuur en de ouders.

HOE MOOI ARUBA KAN ZIJN

Han Suyin: Destination Chungking en The Four Faces

Af en toe waagt een boekhandel hier op de Antillen zich aan het waagstuk van een nieuwe auteur, die nu eens niet het geijkte konsumptiepatroon (goedkope spanning, zwijmelen, seks) volgt. Zo'n auteur is Han Suyin. Hier op Aruba zijn jammer genoeg slechts twee van haar romans te krijgen, en zeker niet de beste. Dat wil niet zeggen dat haar werk niet met kop en schouders boven de treurige middelmaat die ons meestal voorgeschoteld wordt, uitsteekt.
Han Suyin is een auteur van half Chinese afkomst, bekend als biografe van Mao Tsetung en, in de rest van de wereld tenminste, van vele romans met min of meer autobiografiese trekken, allemaal spelend in en om China. Gezien het belang van dit enorme land en de onbekendheid die er over het Chinese volk in de westerse wereld bestaat, zijn dergelijke schetsen van land, volk en problematiek van grote waarde.
Het gezichtspunt van Han Suyin is ook waardevol, omdat ze schrijft vanuit een grote vertrouwdheid met het land, gepaard aan een zekere afstand tot de samenleving — een afstand veroorzaakt door haar gemengd Chinees-Europese afkomst.
Han Suyin is de dochter van een Chinese ingenieur, een zoon van de Han-familie uit Szechuan, en een Belgiese moeder, stammend uit de gegoede burgerij; een moeder die ook na jaren in China niet echt kan wennen in de voor haar volkomen vreemde omgeving (een probleem dat bijna alle kolonialen in de kolonie ervoeren).
Los van de traditioneel sterke familiebanden van de Chinese patriarchale grootfamilie, groeide Han Suyin op in de kleine Euraziese minderheid van het Peking van de twintiger jaren. Ze beschrijft haar ontwikkeling in die turbulente tijd erg treffend in haar trilogie *The Crippled Tree, A Mortal Flower, Birdless Summer,* waarin ze ook de woelige jaren van voor de kommunistiese revolutie tekent.
In dezelfde periode speelt haar jeugdwerk, *Destination Chungking.* Het waren jaren vol onrecht, waarin het imperialisme in China een krisis beleefde; waarin het recht van de sterkste telkens nieuwe oorlogsheren deed opstaan en waarin het volk alleen de lasten van hun opeenvolgende revoluties moest dragen.
Dit alles kulmineerde in de Japanse invasie tegen het eind van de dertiger jaren, tijdens de enorme expansie van Japans imperialisme, en het verzet daartegen van enerzijds de Kuomintang onder leiding van Chiang Kaishek, en anderzijds de kommunisten onder leiding van Mao Tsetung.
Han Suyin studeerde tijdens het begin van de Japanse invasie in Engeland medicijnen (dit had haar een enorme strijd gekost, waarover ze in dit boek niets zegt). Zij ervoer daar wat ze in China niet gekend had: een sterke verbondenheid met China; en haar snel groeiend nationalisme bracht haar ertoe, kort na de invasie haar studie af te breken om naar China terug te keren om de mensen te helpen.
Samen met Tang Pao haar verloofde, even entoesiast als zij, en officier en loyaal volgeling van Chiang Kaishek, stortte ze zich in de oorlog. Om er op harde manier achter te komen wat oorlog betekent.
Ze beschrijft het leven in het deel van China dat door de Kuomintang bevrijd is, net achter de frontlijnen. Met veel verve tekent ze het verzet en het lijden van de bevolking, de paniek en het vluchten voor de Japanse strijdkrachten, de chaos, de moed van de bevolking van steden als Hankow, Wuhan, Kweilin en Chungking.

In dit verhaal, dat een jeugdwerk is, steekt Han Suyin haar entoesiasme voor het burgerlijk nationalisme van de Kuomintang en Chiang Kaishek niet onder stoelen of banken. Maar reeds zijn tekens merkbaar van haar latere kritiek op hen, en van haar latere sympatie voor de kommunisten, waarvan ze in deze periode nog hoegenaamd niest wist.
The Four Faces is een roman van veel later datum (1963). Het politiek denken van Han Suyin heeft intussen een enorme ontwikkeling doorgemaakt. Ze is op de hoogte van de strijd en de ideeën van de kommunisten; ze is haar loyaliteit voor Chiang Kaishek kwijtgeraakt; en haar sympatie voor de kommunisten is verder uitgegroeid. Toch is zij geen lid van enige kommunistiese partij, en huiverig voor alles wat zelfs uit de verte lijkt op dogmaties of star schematies denken. Haar moeilijke Euraziese verleden zal daaraan niet vreemd zijn.
Het neutralisme van de zeer gematigd linkse Norodom Sihanouk van het Cambodja van de zestiger jaren was haar in die jaren op het lijf geschreven, en *The Four Faces* kan opgevat worden als een elokwente verdediging van het recht van ieder land, zijn *eigen* politieke affiliatie te kiezen — in plaats dat die voor dat land gekozen wordt. In het licht van de latere gebeurtenissen is het vaak zeer schrijnend.
Voor Han Suyin is Norodom Sihanouk de verpersoonlijking van het Cambodjaanse neutralisme, de buitenlandse politiek van onafhankelijkheid van de drie wereldmachten China, Amerika en Rusland.
Haast profeties beschrijft zij de machinaties van opium-miljonairs en C.I.A.-agenten om aan deze politiek een einde te maken, en het land te dwingen zich in het keurslijf van Amerikaanse overheersing te wringen. Men moet niet vergeten dat in die dagen de Amerikaanse interventie in Vietnam nergens in het westen zelfs maar verontwaardiging wekte; de domimo-theorie en de rechtvaardiging van Amerikaanse inmenging in heel Indochina werden in de kapitalistische wereld niet aangevochten. Pas in 1968 met de opstand in Kent University (waarbij vier protesterende studenten om het leven kwamen) gingen in die landen de mensen de ogen open.
De onzinnigheid van de angst van de Amerikanen, dat een neutraal Cambodja per definitie een kommunisties Cambodja was, automaties lid van een wereldwijd kommunisties komplot tegen de V.S., wordt ontmaskerd.
De geheime agenten, de opiumdealers, de gefrustreerde Franse kolonialen, allen worden getekend als pionnen in een politiek schaakspel dat ver van Indochina wordt gespeeld en dat dientengevolge amateuristies en ondoordacht is. Hun persoonlijke ideeen, meningen en motieven zijn alleen maar belangrijk voor zover zij erdoor manipuleerbaar worden voor de speler van het politieke spel; de C.I.A. dus.
Hier doorheen speelt de rode draad van al Han Suyin's werk: haar enorme respekt voor de Aziatiese massa's, die, met haast niets anders dan hun arbeidskracht, het eeuwenlang uitgebuite en achtergebleven kontinent in enkele jaren veranderen in een leefbaar en vruchtbaar land.
Ook in dit werk vang je een glimp op van zwoegende boeren, en de manier waarop zij met hun enorme inzet en geloof in zichzelf, hun arbeid maken tot wat alle werk overal ter wereld zou moeten zijn: de kern van het menselijk bestaan en dus een respektabele en prettige bezigheid.
Zowel in China als in Cambodja vervangen menselijke energie en menselijke inzet, samen met een gezonde dosis humor, de ontbrekende machines. En dit laatste komt, tussen de politieke intriges in *The Four Faces,* duidelijk naar voren.
Al met al twee boeken, niet alleen zelf zeer lezenswaard, maar die ook bewijzen dat het ook de moeite zal lonen, deze auteur in de gaten te houden.

GRAWATA

Max di ku e tin disko grabá di e menasanan di Ruba hasí kontra kandidatonan di MEP ku a palabrá pa bati algun kampañador di AVP dilanti di un ofisina di PPA ku palo i biganan entregá dor di PLA. E grabashon aki a wordu hasí "life" dilanti di un publiko di mas di 5000 hende, a la rock-concert. Optenible na Galería Moderna . . .

✱

Parse ku ni kombersashonnan riba banda vhf ta konfiabel mas. Obligá di tira bek pa e konosido dos bleki di lechi di kòfi bashí konektá na otro ku liña di piska. I asina mes tene kuidou ku Bob.

✱

Opservadornan polítiko ta riparando un come-back na poder di e famia Eman a la Hugenoten i Bourgondiers.

✱

Awor ku tur hende a mira Holocaust Instituto di Kultura di Gobierno Insular ta bai restoura tur rekuerdo di Segundo Guera Mundial.

✱

Un eksponente bieu di UNA a bisa nos ku ta nán partido ta e promé ku a bin ku e proposishon di un universidat pa Antias. E "afkorting" di e universidat ta UNA tambe. Kasualidat of honor post mortis?

✱

Mirando e sushedat di nos lamánan lo ta konsehabel pa herbe e awa promé ku bo bai landa aden.

✱

Opvallend dat bij het bedanken van de commissies voor hun verrichte arbeid telkens de redaktie van Skol i Komunidat wordt vergeten. Deze keer weer opnieuw. Alsnog willen we onszelf bedanken voor al hetgeen we voor het blad hebben gedaan gedurende 1979 en onszelf tevens sterkte toewensen voor 1980 in onze 11de jaargang.

✱

Een foto op blz. 1 van Skol i Kom nr. 8 heeft heel wat stof doen opwaaien. De (on-)bewuste foto stelde namelijk een commissie voor, maar op tafel bevonden zich enkele flessen Amstel, hetgeen enkele leden verontwaardigd deed opmerken: "Men zou wel eens kunnen denken dat het zo aan toe gaat tijdens al onze vergaderingen".
Rektifikatie: Er wordt géén Amstel, cherry en andere alkoholische dranken gebruikt tijdens vergaderingen; de bewuste flessen werden gebruikt als "presse-papier".

✱

Nu krijgen we een "spookachtige" vieze gevolmachtigde minister.

✱

Despues di e famoso "slipmento" dilanti Strand Hotel, rapidamente gobierno a laga "recap" e kaminda pa kita e "slipgevaar".

✱

Algun eksponente di MEP, despues di a mira Holocaust, a pidi gobierno pa restoura tur rekuerdo di Segunda Gera Mundial.

ABONNEMENT

Geachte lezer,
Als u zich wilt abonneren op Skol i Komunidat, vul dan onderstaand formulier in en stuur het zo snel mogelijk naar het volgende adres:

SKOL I KOMUNIDAT, REAMURSTRAAT 2, ORANJESTAD, ARUBA, NED. ANT.

Wij verzoeken u uw check samen met het formulier te versturen.
Ook kunt u het geld storten op onze bankrekening: A.B.N. nr. 31.47.886.

JA. Ik wil mij abonneren op het maandblad Skol i Komunidat voor de prijs van:

- ☐ *Antillen:* *NAf. 12,50 per 10 nummers*
- ☐ *Nederland:* *NAf. 16,— per 10 nummers*
- ☐ *Overige landen:* *NAf. 17,— per 10 nummers*

(a.u.b. aankruisen wat op u van toepassing is).

NAAM: ....

ADRES: ....

....

Gelieve NIET te betalen per postwissel.
Gelijktijdig
- ☐ *stuur ik een check*
- ☐ *stort ik het bedrag op uw bankrekening.*

Handtekening ....

ABONO

Kerido lektor,
Si bo ta interesá pa aboná riba e revista Skol i Komunidat, yena e formulario aki bou i mandé mas pronto posibel pa nos na e sigiente adres:

SKOL I KOMUNIDAT, REAMURSTRAAT 2, ORANJESTAD, ARUBA.

Nos ta suplikabo pa manda bo check huntu ku e formulario.
Tambe ta posibel pa depositá e suma riba nos kuenta bankario: A.B.N. nr. 31.47.886.

Si, mi ta interesá pa aboná riba e revista Skol i Komunidat pa e prèis di:

- ☐ *Antiyas:* *NAf. 12,50 pa 10 numero*
- ☐ *Hulanda:* *NAf. 16,— pa 10 numero*
- ☐ *Otro paisnan:* *NAf. 17,— pa 10 numero*

(Por fabor, marke un x den loke ta aplikable pa bo).

NOMBER: ....

ADRES: ....

....

Por fabor, sea asina bon di NO manda paga via postwissel.
Adhuntu mi ta
- ☐ *manda un check*
- ☐ *depositá e suma riba boso kuenta bankario*

Firma ....